

TERRORDÅDEN I USA

Terrordåden i USA kommer att påverka den redan svaga ekonomiska utvecklingen negativt. Den dominerande effekten de närmaste kvartalen utgörs av ett produktions- och efterfrågebortfall, inte minst i de sektorer som berörs direkt såsom finans-, flyg- och rekreationsbranschen. Den ökade osäkerheten som följer med attentaten kan dessutom försvaga företagens och hushållens framtidstro. I ett något längre perspektiv kommer återuppbyggnaden av infrastruktur att leda till ökade investeringar samtidigt som ökade offentliga utgifter bidrar till att öka efterfrågan. I huvudscenariot får terrordåden en tillväxtdämpande effekt under de närmaste fyra kvartalen, därefter blir nettoeffekten begränsad. Det föreligger emellertid en risk att effekterna blir mer omfattande på grund av fortsatt osäkerhet och oro.

EFFEKTER DE NÄRMASTE KVARTALEN

På kort sikt finns flera olika kanaler genom vilka de ekonomiska effekterna blir märkbara:

- Den omedelbara effekten av terrordåden är ett *direkt produktionsbortfall*. Vissa verksamheter stängdes ner i samband med dåden och inom andra minskade produktionen. Effekten på BNP-tillväxten kan uppgå till flera tiondels procentenheter under de närmaste kvartalen.
- Terrordåden kan också leda till ett mer *varaktigt produktionsbortfall som är koncentrerat till de regioner och branscher som berörs direkt*. Exempelvis kan finans-, flyg-, försäkrings- och turistindustrin påverkas. Sammantaget motsvarar dessa sektorer mellan 6 och 9 procent av BNP i USA.
- Attentaten kommer troligen dessutom medföra ett *kortsiktigt konsumtionsbortfall*. Perioder av ökad osäkerhet, såsom krig eller politiska kriser, har historiskt påverkat bl.a. inköpen av varaktiga varor och investeringar i egnahem.

Effekten de närmaste kvartalen blir sannolikt betydande. Terrorattentaten i sig kan motivera att BNP-tillväxten i år och nästa år justeras ned med flera tiondels procentenheter.

EFFEKTER DE NÄRMASTE ÅREN

Effekterna de närmaste åren kan förväntas påverkas av fallet i kapitalstocken, ökade offentliga utgifter, sänkta skatter, penningpolitiska lättnader samt utvecklingen av allmänhetens framtidstro.

För att illustrera hur ekonomin skulle kunna påverkas har vissa effekter var och en för sig simulerats i omvärldsmodellen NiGEM (se tabell R7).¹⁷ I den första simuleringen antas att kapitalstocken minskar med 40 mdr USD under tredje kvartalet i år.¹⁸ I den andra simuleringen antas att de offentliga utgifterna ökar med ytterligare 5 procent per år de närmaste åren och i den sista simuleringen antas att aktiepriserna faller med ca 10 procent.

Tabell R6. Avvikelse från basscenario för USA.

Skillnad i årlig procentuell förändring (årlig förändring för bytesbalans och procentenheter för styrräntor)

	Kapitalstock*			Offentlig konsumtion**			Aktiepriser***		
	År 1	År 2	År 3	År 1	År 2	År 3	År 1	År 2	År 3
BNP	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2
Investeringar	0,1	0,0	-0,1	0,5	0,0	-0,8	-1,0	-1,0	-0,4
Privat konsumtion	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,8	0,0	-1,0	-0,8	-0,4
Inflation	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	-0,6	-0,2	-0,4	-0,4
Bytesbalans (% av BNP)	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,2	0,0	0,0	0,6	0,2
Styrräntor	0,03	0,00	0,00	0,7	0,5	-0,4	-0,8	-0,4	-0,2

* Kapitalstockschocken har modellerats som en minskning med 0,2 procent, vilket motsvarar en kapitalförlust på ca 40 mdr USD.

** Offentlig konsumtion antas öka med 5 procent första året och sedan med ytterligare 5 procent andra året. Bakom denna ökning ligger en ökning med militärutgifterna på ca 15 procent per år.

*** Börsfallet modelleras som en varaktig ökning av aktieriskpremien med 0,3 procent. Den ökade riskpremien påverkar också investeringsbesluten i företagen direkt i NiGEM.

Effekterna av kapitalstocksminskningen är, enligt modellen, små. Efter en negativ störning, som reducerar kapitalstocken, återförs ekonomin till jämvikt genom att investeringarna stiger. Att effekterna av minskningen i kapitalstocken blir måttliga överensstämmer med erfarenheter från andra typer av katastrofer såsom översvämningar, jordbävningar eller jordskred, då effekten visat sig vara liten, även om det kortsiktiga produktionsbortfallet varit betydande.¹⁹

17 NIESRS modell NiGEM har använts för simuleringarna. NIESR står för National Institute of Economic and Social Research (London) och NiGEM står för National Institute Global Econometric Model.

18 40 mdr USD är ett antagande, inte en uppskattning. Uppskattningar varierar mellan 15 och 50 mdr USD.

19 Presidentens ekonomiska råd i USA gjorde en genomgång av de 20 mest omfattande katastroferna mellan 1971 och 1995 inför millennium skiftet i sin årliga rapport till kongressen. Trots att skadorna vid flera tillfällen motsvarat mer än 1 procent av BNP, som vid orkanerna Andrew 1992 eller jordbävningen i Kalifornien 1994, blev effekten på BNP så begränsade att de inte påverkade årsgenomsnittet.

Det kommer att ske en betydande ökning av de offentliga utgifterna de närmaste åren. Ett åtgärdspaket, som omfattar ca 40 mdr USD, har redan initierats. Hälften av dessa offentliga medel är öronmärkta för uppbyggnaden av New York och hälften för försvar och säkerhet. Det kommer också vidtas stödåtgärder för de branscher som drabbats, bl.a. flygindustrin. Ytterligare skattelättnader för hushåll och företag på i storleksordningen 50-60 mdr har föreslagits. Till detta kommer sannolikt ytterligare försvarsutgifter. De ökade offentliga utgifterna efter dåden kan totalt komma att motsvara uppemot någon procent av BNP.

Terrordåden i USA har ökat osäkerheten, vilket kan påverka hushållen och företagens framtidstro. Vikande optimism om framtiden kan påverka ekonomin via flera kanaler. En effekt, som redan har observerats, är att börskurserna faller. Fallande börskurser påverkar både investeringar och konsumtion negativt och den återhållande effekten blir betydande, men klingar av förhållandevis snabbt.

Den samlade bedömningen av nettoeffekterna av terrordåden i USA är att dessa enligt modellsimuleringarna får betydande effekter på kort sikt, men att konsekvenserna för tillväxtutsikterna under de närmaste åren sannolikt blir små, när hänsyn tas till de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits och som kan förväntas.

Effekten på inflationsutsikterna blir sannolikt liten. Vid såväl Korea-, Vietnam- som Gulfkriget, steg inflationen påtagligt. Både prissättningen på de finansiella marknaderna och attitydundersökningar indikerar att inflationsförväntningarna snarare fallit något efter attentaten.

EFFEKTER PÅ KONSUMENTERNAS FRAMTIDSTRO OCH HISTORISKA PARALLELLER

Det kan inte uteslutas att de indirekta effekterna av terrordåden i USA blir mer omfattande än vad som här antagits. Historiskt har politiska oroligheter och krig påverkat konsumenternas syn på framtiden negativt. Eskaleringen av Vietnamkriget och president Nixons avgång sammanföll med det största respektive det näst största fallet i konsumenttilltron de senaste 40 åren. Vid USA:s invasion av Panama minskade också tilltron kraftigt liksom vid Iraks invasion av Kuwait.

Dagens låga sparande, som visar sig i både hushållens låga sparkvot och bytesbalansunderskottet, gör att läget är känsligt. En ökad oro kan utlösa eller påskynda en anpassning av obalanserna som leder till större real-ekonomiska effekter. Om allmänheten uppfattar dåden

som inledningen på en lång period av osäkerhet finns en stor risk att konsumtion och investeringar faller mer påtagligt.

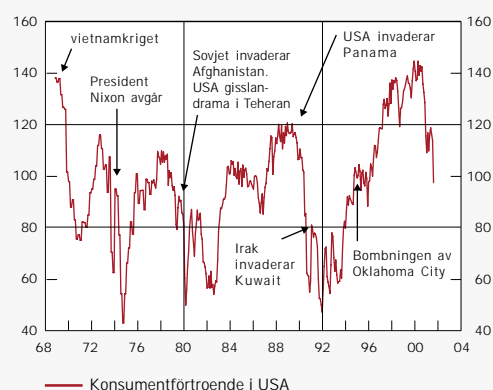
Det är svårt att jämföra dagens situation med tidigare perioder med militära konflikter. Både Korea- och Vietnamkrigen medförde en ökning av försvarsutgifterna, som då uppgick till ca 15 respektive 10 procent av BNP, vilket knappast är aktuellt idag. Iraks invasion av Kuwait och det efterföljande Gulfkriget ligger något närmare i tiden, men den konflikten berörde inte heller den inhemska ekonomin och civilbefolkningen i USA lika direkt som de dåd som nu drabbat bl.a. New York och Washington. Gulfkriget bidrog sannolikt till att tillväxten blev svag både 1990 och 1991, men återhämtningen skedde förhållandevis snabbt.

En viktig skillnad i förhållande till situationen i början av 1990-talet är att utrymmet för att vidta ekonomisk-politiska åtgärder är större idag. I början av 1990-talet var inflationstakten över 5 procent och den konsoliderade offentliga sektorn uppvisade ett underskott som motsvarade ca 5 procent av BNP. Skillnaden är också påtaglig när det gäller omvärlden. Den starka expansion som följde i Europa efter återförening i Tyskland och den höga tillväxten i Japan gav USA en stark internationell draghjälp i början av 1990-talet. I dag sker en mer synkroniserad konjunkturedgång över världen.

EFFEKTER PÅ POTENTIELL TILLVÄXT

De långsiktiga effekterna av terrordåden för den potentiella tillväxten är svåröverskådliga. En effekt som kan antas bli varaktig är att säkerhetskraven nu skärps och att administrativa rutiner kan bli omfattande, inte bara inom flyget, utan också i andra sektorer. Ökade transaktions- och transportkostnader har en negativ effekt på den potentiella tillväxten. Återinvesteringar innebär dock att kapitalstocken moderniseras, vilket kan vara förknippat med vissa positiva externa effekter via teknisk utveckling. Ökade försvarsutgifter kan tala i samma riktning. Sannolikt är de samlade effekterna på den potentiella tillväxten begränsade.

Diagram R5. Konsumenttilltro i USA.
Index

Källa: Conference Board.